

LITERKA

říjen 2011

*Dva ze symbolů moravské metropole – brněnský drak a brněnské kolo – budou na nějaký čas před zraky místních obyvatel i přicházejících turistů uschovány. Návštěvníci Památníku si je však mohou připomenout alespoň prostřednictvím pověstí, které se k nim váží, na stále probíhající výstavě Morava vypráví. Výlet do světa fantazie a pohádek z hornatého a svérázného Valašska můžete podniknout prostřednictvím přednášky věnované sběrateli Beneši Methodu Kuldovi. O jeho činnosti si přečtete více na stránkách tohoto čísla Literky. Ráda bych Vás také pozvala na vzpomínkový večer *At' žije republika!*, kdy si nejen*

- » Editorial
- » Nejbližší akce a výstavy
- » Říjnová výročí
- » Z našich knihoven
- » Básnické spisy Bohuslava Reynka
- » Beneš Method Kulda
- » Tři otázky pro Ivo Odehnal
- » *At' žije republika!*

*připomeneme vznik samostatného státu, ale také bude vyhlášen šestý ročník literární soutěže *Skrytá paměť Moravy* a jistě již netrpělivě očekávané nové téma. Za právě uběhnutými pěti ročníky se můžete ohlédnout při prohlídce putovní výstavy. Ze soutěže již vzešla jména autorů knih nejmladší generace a*

také zájem o ni se každým rokem zvyšuje. Přijměte také pozvání na říjnové StřeDění, jehož hostem bude brněnský spisovatel Ivo Odehnal, který tentokrát odpovídal na naše 3 otázky. Milí čtenáři, těším se na setkání s Vámi na některé z našich akcí a přeji krásné podzimní dny!

Vaše Romana Macháčková

Verše měsíce
ř í j e n

Ivo Odehnal

Drak a kolo

*Má-li Skótsko lochnesku
Brno má zas draĝa
Plachtí si tu v průjezdú
a turisty láká*

*Ti co projdou okolo
vzdýchnou si Ach bože
když zavadí o kolo
vyřezané nožem*

dřívější majitelé se převážně objevují členové rodiny Malých z Ivančic – pravděpodobně učitelé hudby tamtéž. Notoviny tedy pocházejí ponejvíce z 2. pol. 19. stol. a odrážejí populární produkci své doby: klavírní školy, etudy a přehršel různých potpourri ze známých oper. Výjimku tvoří pouze soubor autografů Janáčkova současníka Františka Musila (1852–1908), ředitele kůru na Petrově, o nichž bude pojednáno v samostatné studii.

Digitalizované rukopisy Benediktinské knihovny

Digitalizace je již po léta knihovnickým heslem doby, většina pracovišť se však vedle technických problémů potýká se značnou nákladností digitalizačního procesu. Jednou z možných cest je spolupráce s externími badateli, na jejichž objednávku je možné digitalizaci provést. Letos byl v Knihovně Muzea Brněnska tento oboustranně výhodný způsob využit již dvakrát, do digitální podoby byly převedeny dva rukopisy Benediktinského opatství: přednášky o estetice M. F. v. Canavala (R 566) a německý rkp. Henrica Susa z 15. století (R 360). Oba budou v blízké době zpřístupněny na portálu manuscriptorium.cz.

Bohuslav Reynek: Básnické spisy

Bohuslav Reynek – při vyslovení toho jména jistě mnohým vytane na mysli pokorná, někdy zasmušilá tvář stárnoucího muže, kulaté obroučky silných brýlí, chudý příbytek, verpánek u kamen, jen tu a tam strakatá kočka. Existuje jen málo autorů, jejichž obecně tradovaná vizuální podoba je svou poetikou tolik blízka rázu jejich psané tvorby (na čemž má jistě nemalou zásluhu křehké umění fotografky Dagmar Hochové). V tom vjemu je jakoby otisknuto ústraní, které Reynka po většinu života provázelo a které se patrně stalo i jeho vlastní životní volbou. Jistě není na škodu připomenout, že letos o svatováclavském svátku uběhlo právě čtyřicet let od úmrtí tohoto veskrze osobitého tvůrce.

Dnes již naštěstí nelze Bohuslava Reynka považovat za opomíjeného autora (zcela mimochodem: v Havlíčkově Brodě je po něm pojmenována ulice a nedávno mu byla věnována i naučná stezka). O tom, že Reynkova literární i výtvarná tvorba dávno získala trvalé místo v souřadnicích českého umění 20. století, svědčí i nedávno vydané souborné vydání jeho poezie – *Básnické spisy*. Chtít ve zkratce zachytit zpřístupněné básnické dílo by byl, jak se říká, úkol „ozlomkrk“, navíc se jeví i jako značně nadbytečný. Je však žádoucí ocenit nadmíru kvalitní práci editorky Milady Chlívkové, která Reynkovy texty shromáždila a opatřila obsáhlými edičními poznámkami, Jiřího Šerých, jenž sestavil podrobné kalendárium autorova života, a nedávno zesnulého Mojmíra Trávníčka, který se ve svém doslovu zhostil nelehkého úkolu zasadit editovanou poezii do vývoje české literatury.

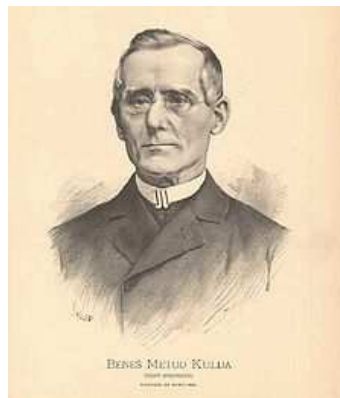
(*Bohuslav Reynek: Básnické spisy. Nakl. Archa/Petrkov, Zlín 2009*)

Beneš Method Kulda

Vášeň pro sběratelství lidové prózy, stejně jako přístup k němu získal katolický kněz a vychovatel Beneš Method Kulda od svého přítele Františka Sušila. Podobně jako jeho vzor i on si zval vypravěče k sobě – tedy v úplném prvopočátku do domu č. 120 ke Kramolišům v Rožnově pod Radhoštěm – hostil je a snažil se navozením příjemné domácí atmosféry vytěžit z povídání jednotlivých vypravěčů to nejlepší. Ivančický rodák

mohl sledovat Františka Sušila při práci, když například v červenci 1852 jeli společně do Nedovid u Brna. Kulda se hned ze začátku snažil o přesný záznam jednotlivých

vyprávění. Avšak vzhledem ke svému poslání kněze a vychovatele se někdy řídil, mnohým vyprávěním na škodu, přísnými mravními a náboženskými předsudky a zákazy. Sám tedy subjektivně zasahoval do lidových podání některých vyprávění. Například čarovné živly pohádek bral jako otisk starobylého duchovního názoru – vypravěč i posluchači vyprávěnému věří. Z jednotlivých zápisů vybíral podle pro něj důležitých kritérií. Vynechával motivy drastické, příliš pověrečné nebo se sexuální podtextem. V jeho pozůstalosti je možné nalézt celá vyprávění přeškrtnutá s jeho vlastní poznámkou, např. „vtipná, ale do sbírky se nehodí“.

Je zajímavé, že na rozdíl od svých současníků, např. K. J. Erbena, si již zčásti uvědomoval význam jednotlivých variant pohádek a povídek. Neslučoval je v jednu „ideální“, ale domníval se, že stačí otisknout pouze jednu z nich. V každém případě, když v červenci 1853 přijel jako lázeňský host do Rožnova pod Radhoštěm, jeho snahou bylo zachytit valašské pohádky co nejvěrněji. Sám však přiznával, že to nebylo jednoduché, protože vypravěči v pokoře a ostychu ze setkání se vzdělaným pánem z města a knězem zároveň zpočátku některá vyprávění zamlčovali a styděli se také přiznat, že některým pověrečným motivům opravdu věří. Časem se však atmosféra jednotlivých setkání uvolnila a i pod okny stávala řada nadšených posluchačů, která odměňovala vypravěče potleskem. Záznamy Kulda zapisoval perem. Ze zápisů je poznat, kdy vypravěč vyprávěl volně, že zapisovatel stačil jeho tempu, a kdy musel při psaní zkracovat, psát rychle, užívat zkratk. Kulda se snažil o doslovný přepis nářečí (i když vzhledem ke své neznalosti zdejšího dialektu často nepřesně). Záznamy o vypravěčích nejsou bohužel úplné. Avšak přes všechny „nedostatky“ byly v 19. století Kuldovy zápisy považovány za nejbohatší a nejvěrněji zapsané materiály z jedné oblasti. Že pohádky v jeho podání nezůstaly jen jako objekt vědeckého bádání etnografů, ale jsou oblíbené i čtenáři, dokazuje opakované vydávání vyprávění z Valašska doprovázených ilustracemi významných výtvarníků nebo převyprávěná známými literáty.

3 OTÁZKY pro

Ivo Odehnala

V červnu letošního roku jste ve Skopji převzal za Vaši básnickou tvorbu cenu Literární žezlo. Takové ocenění jistě potěší. Jakou esenci ve Vás den převzetí zanechá ve Vašich vzpomínkách?

Musím se přiznat, že Literární žezlo, ono “Kníževno žezlo“, které jsem přebíral 16. června 2011, mi připadalo jako žezlo knížecí. Sláva to byla velká a zanechala ve mně i v mé ženě, která se převzetí účastnila, esenci obdivu ke zdejším kulturním aktivitám. Televize, novináři, v blescích fotoaparátů a blikání kamer předával primátor skopské metropole Koce Trajanovský jedno žezlo makedonské básnířce Svetlaně Christovové Jocićové a druhé mně. Byla vydána knížka našich veršů, básně byly veřejně hodnoceny. Asociace makedonských spisovatelů totiž spolu se skopským magistrátem řadu let každým rokem organizují Svátek lip s mezinárodní účastí, přitom je udělováno jednomu zahraničnímu a jednomu tuzemskému autorovi žezlo z lipového dřeva, vyřezané

uměleckým řezbářem, jako uznání za určitý literární počin. Ocenění získala už víc jak desítka básníků z nejrůznějších zemí, jde tedy o prestižní záležitost mezinárodní úrovně. Zasluhou mé Písňe o velkomoravské náušnici, kterou do makedonštiny přeložil balkanolog Ivan Dorovský, jsem se tak letos mezi oceněnými ocitl i já. Jako autor ze zahraničí jsem byl zároveň při dekorování žezlem prohlášen primátorem Skopje na jeden rok za básníka města.

Jistě jste v Makedonii navázal přátelské vztahy s místními literáty. Či tvorba Vás nejvíce oslovila?

Už v roce 1983 jsem na mezinárodních večerech poezie ve Struze poznal básníka Gane Todorovského, vynikajícího znalce české poezie, který bohužel už nežije. Při letošní návštěvě jsem se mohl seznámit s celou řadou autorů. Vedle oceněné kolegyně to byli básníci Rade Siljan, Vele Smilevski, Bistrica Mirkulovská a další. Mimochodem Vele Smilevski letos na Stružských večerech poezie získal za sbírku *Zakázaná kniha* Cenu bratří Miladinovových. Knížku máme doma. Je to zajímavě pojatá skladba. Syn básníka, Goce, se úspěšně věnuje próze. Jelikož v době naší návštěvy byl ve Francii, nemohli jsme se s ním seznámit. Zaujal mne inklinováním k filozofické tematice svým *Rozhovorem se Spinozou*. Loni mu vyšel román *Freudova sestra*, který získal Evropskou literární cenu, nyní se chystá jeho vydání asi ve dvaceti zemích, včetně Česka. Goce Smilevski je kritikou srovnáván s Grassem a Saramagem. Jelikož zhruba vím, o co jde, čekáme netrpělivě na vydání v překladu Ivana Dorovského.

Jaké jsou Vaše tvůrčí plány do budoucnosti?

Zjišťuji, že druh poezie, kterým se zabývám, nemá na růžích ustláno. Musím se proto nad budoucností svých veršů zamyslet. Mám rozpracovaných několik souborů, jde o *Labutí píseň šamana z Kančích hor*, *Pouštím žilou motýlům paměti*, *Čas ve znamení nehybnosti*, které tvoří triptych *Básně do formaldehydu*. Vedle toho mám pro děti připravený rukopis *Zvířátka na kolotoči* aj. S vydáváním veršů je ovšem potíž, proto se nyní věnuji také psaní fejetonů. Na básně jsem ale nezanevřel.

Básník a autor veršů pro děti Ivo Odehnal debutoval v roce 1961 v časopise Červený květ. Následně přispíval do řady novin a časopisů, spolupracoval také s Čs. rozhlasem a Čs. televizí. Letos v červnu převzal na mezinárodním Svátku lip ve Skopji od Společnosti makedonských spisovatelů cenu Literární žezlo.

At' žije republika!

V úterý 25. října si připomeneme 93. výročí vzniku samostatného Československa a jak jinak než literaturou. Již tradičně bude součástí programu autorské čtení a vyhlášení šestého ročníku Skryté paměti Moravy. Při této příležitosti bude také instalována putovní výstavka, která přináší průřez prvními pěti ročníky literární soutěže – v ukázkách z vítězných textů, na fotografiích i v číslech. Bez zajímavosti určitě nejsou ani další osudy mladých autorů, proto výstavka také sleduje, zda se literatuře stále věnují, nebo už psaní ustoupilo jiným zájmům.

První knižní bleší trh

V průběhu sobotního dopoledne 24. září proběhl na nádvoří benediktinského kláštera před Památkem první knižní bleší trh. Přilákal čtenáře všech generací. Ti nejmladší se nechali inspirovat zážitky pamětníků, kteří rádi zavzpomínali na literární hrdiny svého mládí. Vzhledem k častým dotazům návštěvníků připravujeme druhý bleší trh na jaro příštího roku.

HLEDÁME

Kundera, Ludvík: Bez názvu – poezie z let 1939–1945. Spisy L.K. – svazek I. Prostor–multimédia, Prachatice, 1994.

Kundera, Ludvík: Úhledná džungle. Spisy L.K. svazek IV. Prostor–multimédia, Prachatice, 1995.

Kulturně politický měsíčník Červený květ – ročníky 1956–1969.

Vydává Muzeum Brněnska, příspěvková organizace
připravuje Památník písemnictví na Moravě

Klášter 1, 664 61 Rajhrad

tel. 547 229 136

e-mail: rajhrad@muzeumbrnenska.cz

www.muzeumbrnenska.cz/rajhrad.htm

Odpovědný redaktor: Vojen Drlík, redaktor: Romana Macháčková

Autoři textů: Jiří David, Romana Macháčková, Andrea Procházková

Vychází desetkrát ročně, číslo 8, ročník 5.